

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Argo 199

ARCHEOLOGENBUREAU ARGO

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Opdrachtgever:	Kennemer Wonen
Bevoegd gezag:	Gemeente Uitgeest
Gemeente:	Uitgeest
Plaats:	Uitgeest
Toponiem:	J.E. de Witstraat
Onderzoeksmeldingsnr.:	4713499100
Coördinaten:	N: 108.815 / 504.060 O: 100.912 / 504.004 Z: 100.887 / 503.933 W: 108.780 / 503.986
Veldteam:	n.v.t.
Titel:	Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest
Rapportnr.:	Argo 199
Auteur(s):	L. Kleij
Illustraties:	L. Kleij
Fotografie:	L. Kleij
Opmaak:	L. Kleij
Dataverwerking:	L. Kleij
Datum uitgave:	Juni 2019
Versienummer:	02
Autorisatie:	J. Vaars (Archeologenbureau Argo)
ISSN:	1879-7091

Eventuele vragen over dit rapport kunnen aan de auteur worden gesteld via onderstaand mailadres:
info@archeologenbureauargo.nl

Disclaimer:

Archeologenbureau Argo en de samensteller(s) van dit rapport kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade (direct of indirect dan wel gevolgschade) voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Archeologenbureau Argo betracht de grootste zorgvuldigheid bij het uitvoeren van al haar onderzoeken. De aard van archeologisch onderzoek en in het bijzonder de steekproefsgewijze benadering die inherent is aan archeologisch vooronderzoek maakt het echter onmogelijk garanties te geven ten aanzien van de resultaten van dergelijk onderzoek.

© Archeologenbureau Argo

Archeologenbureau Argo
Oud-Zaenden 2B
1506PE Zaandam

075-6314418
info@archeologenbureauargo.nl
www.archeologenbureauargo.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	4
2.	Bureauonderzoek.....	6
2.1	Doelstelling en methode.....	6
2.2	Beleid.....	6
2.2.1	Landelijk beleid.....	6
2.2.2	Provinciaal beleid.....	6
2.2.3	Gemeentelijk beleid.....	6
2.2.4	Status plangebied.....	7
2.3	Geo(morfo)logie.....	7
2.4	Bewoningsgeschiedenis.....	7
2.5	Historische kaarten.....	7
2.6	Bekende archeologische waarden.....	10
2.6.1	AMK-monumenten.....	10
2.6.2	Onderzoeken.....	11
2.6.3	Vondstmeldingen.....	15
2.7	Verwachtingsmodel.....	15
3.	Samenvatting en advies.....	16
4.	Bronnen.....	17
4.1	Literatuur.....	17
4.2	Digitale bronnen.....	17
4.3	Lijst van afbeeldingen.....	17

Bijlagen

1. Stappenplan Archeologie
2. Tabel archeologische en geologische perioden
3. Afkortingenlijst
4. Monumenten, onderzoeken, vondstmeldingen en waarnemingen op Archis

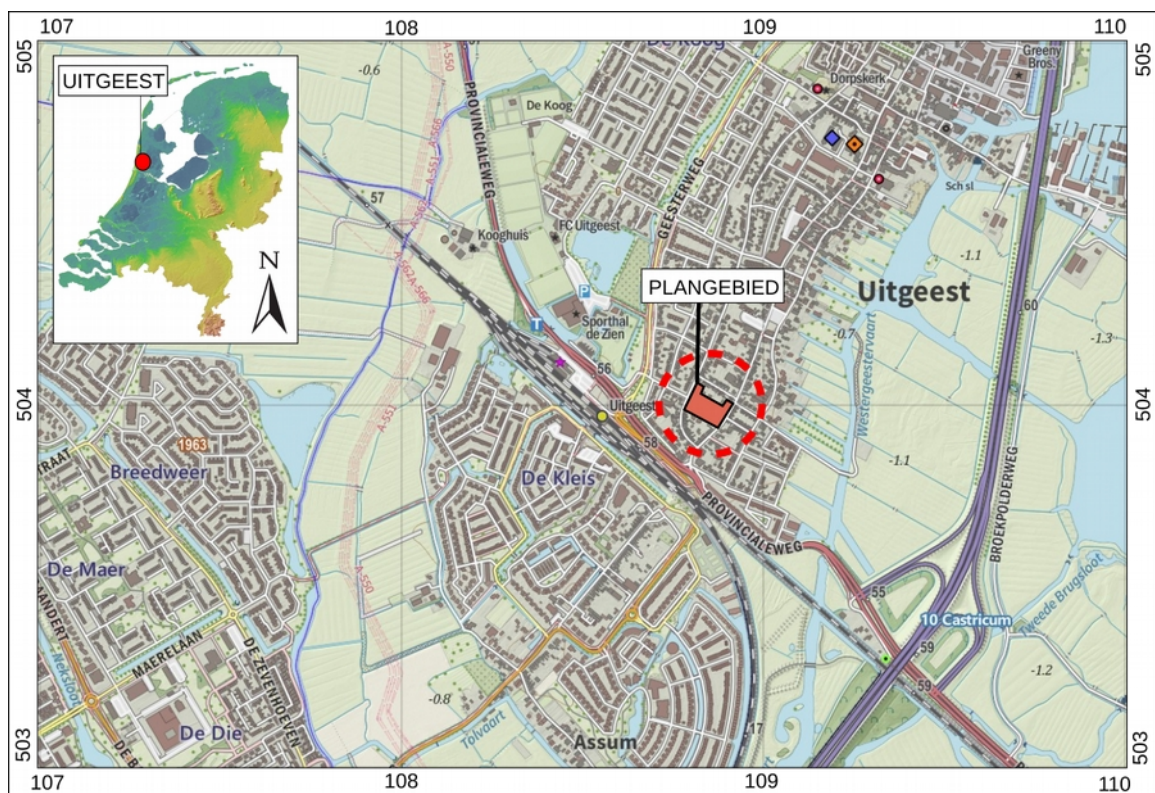
Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

1. Inleiding

In dit rapport worden de resultaten weergegeven van een, in opdracht van Kennemer Wonen, door Archeologenbureau Argo uitgevoerd archeologisch bureauonderzoek.

Het onderzochte plangebied is gelegen in Uitgeest (afbeelding 1). Het betreft een wooncomplex dat begrensd wordt door de Hogeweg aan de westzijde en de Middelweg aan de oostzijde. Aan de noord- en zuidzijde bevinden zich woningen, verder wordt het complex doorkruist door de J.E. de Witstraat. De huidige bebouwing bestaat uit 54 appartementen uit de jaren '50 van de vorige eeuw (afbeelding 2). De verouderde bebouwing zal gesloopt worden om plaats te maken voor 54 nieuwe woningen, 26 parkeerplaatsen en twee afvalcontainers (afbeelding 2). Verder zullen er nutsvoorzieningen en een hoofdriool worden aangelegd.

Het plangebied beslaat ca. 7670 m². De fundering van de huidige bebouwing gaat tot een diepte van 0,84 m -mv. De fundering van de geplande nieuwbouw zal iets dieper gaan, namelijk tot 1,00 m -mv. Voor de aanleg van de vuilcontainers zullen er naar alle waarschijnlijkheid gaten gegraven worden met een diepte van tussen 2,1 en 2,6 m onder het maaiveld. De verwachting is dat de fundering van de parkeerplaatsen tot 0,3 m diep zal reiken. Informatie over de ontgravingen t.b.v. het riool en de nutsvoorzieningen was ten tijde van het schrijven van het onderhavige rapport nog niet voorhanden (informatie via opdrachtgever). Omdat de geplande nieuwbouw eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen vernietigen, wordt door de gemeente Uitgeest onderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied vereist.

Afbeelding 1. Het plangebied (in oranje aangegeven) op een uitsnede van de moderne topografische kaart (bron: www.opentopo.nl).

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Afbeelding 2. De huidige en toekomstige situatie binnen het plangebied (afbeelding via opdrachtgever).

Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en methode

De eerste fase van archeologisch vooronderzoek bestaat uit een bureauonderzoek (bijlage 1). Een bureauonderzoek kan worden omschreven als een inventarisatie van bekende of te verwachten archeologische waarden op het schaalniveau van het individuele plangebied. Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie aan de hand van bestaande bronnen over bekende of te verwachten archeologische waarden binnen een omschreven gebied. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerde archeologische verwachting op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek. Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden, ondergrondse bouwhistorische waarden en aardwetenschappelijke eigenschappen. Afhankelijk van de omvang van de toekomstige (planologische) ingreep en werkzaamheden (de aanleiding tot het bureauonderzoek) zullen aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Archeologenbureau Argo maakt voor haar bureauonderzoeken gebruik van bodemkundige, geomorfologische, geologische, topografische en historische kaarten. Conform de verplichtingen in de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.1) worden tevens de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en ARCHIS (archeologische databank van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) geraadpleegd. Indien beschikbaar en relevant bij een bureauonderzoek, worden ook bouw- en constructietekeningen van te slopen of te wijzigen (historische) bouwwerken, gegevens van milieukundig bodemonderzoek, lucht- en satellietfoto's en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) geraadpleegd. Ook archiefonderzoek kan deel uitmaken van een bureauonderzoek. Hierbij moet men niet alleen denken aan onderzoek in historische archieven, ook bouwhistorische gegevens (KICH, sinds begin 2013 overgegaan in Atlasleefomgeving) en de collectie van archeologische depots kunnen relevant zijn bij bureauonderzoek. Zo mogelijk en indien relevant wordt contact opgenomen met lokale historici, archeologisch regiospecialisten en (amateur)archeologen. De tijdens onderhavig onderzoek geraadpleegde bronnen worden, indien deze relevante informatie hebben opgeleverd, in de komende (sub)hoofdstukken behandeld. De tijdens onderhavig onderzoek geraadpleegde bronnen worden, indien deze relevante informatie hebben opgeleverd, in de komende (sub)hoofdstukken behandeld.

2.2 Beleid

2.2.1 Landelijk beleid

– Verdrag van Malta

Het is in Nederland verplicht om bij ruimtelijke besluitvorming de archeologische belangen mee te wegen. In 1992 is in Valletta het Verdrag van Malta ondertekend door Nederland. De belangrijkste uitgangspunten van het Verdrag van Malta zijn het streven naar behoud in de bodem (behoud in situ), het vroegtijdig betrekken van archeologie in ruimtelijke ordeningsprocessen en tenslotte, wanneer behoud in situ niet mogelijk is, het "de verstoorder betaalt" principe. Na het ondertekenen van dit verdrag werd, in afwachting van de implementatie in de Nederlandse wetgeving, steeds vaker al "in de geest van Malta" gehandeld.

– De Erfgoedwet (1 juli 2016) en Omgevingswet (verwacht 2021)

In deze wetten is de implementatie van het Verdrag van Malta inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed in de Nederlandse wetgeving opgenomen (deze wetten gelden als opvolgers van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ) en de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO)). Dit geldt voor iedereen die bodemingrepen gaat (laten) uitvoeren: zowel particulieren als bedrijven, project-ontwikkelaars en (lokale) overheden.

2.2.2 Provinciaal beleid

"Het archeologiebeleid van de provincie Noord-Holland richt zich op het leesbaar houden van de ontstaansgeschiedenis van de provincie. De provincie is voorstander van het bewaren van het erfgoed in de bodem (in situ). Om het behoud in de bodem van zoveel mogelijk archeologische waarden te waarborgen, zal de provincie in zowel haar eigen ruimtelijke plannen als in de plannen die zij toetst het behoud als afwegingscriterium mee laten wegen. De meeste archeologische vindplaatsen zijn onbekend, omdat ze onder het maaiveld verborgen liggen. Om te voorkomen dat de waardevolle informatie verloren gaat, moeten deze overblijfselen zo vroeg mogelijk in de planontwikkeling door een archeologisch vooronderzoek worden gelokaliseerd en gewaardeerd. Bij toetsing wordt nagegaan of bij de planvorming voldoende archeologisch vooronderzoek is verricht op basis waarvan een afgewogen besluit kan worden genomen. Wanneer behoud niet mogelijk is, wordt allereerst vastgesteld of de aantasting onvermijdelijk wordt geacht. Er moet een zwaarwegend maatschappelijk belang in het geding zijn, wil de aantasting als onvermijdelijk worden aangemerkt. Ook moet worden vastgesteld dat er redelijkerwijs geen alternatieve oplossingen voorhanden zijn. Indien de aantasting onvermijdelijk is dient de informatie van het bodemarchief te worden veiliggesteld door middel van een wetenschappelijk verantwoord onderzoek, uitgevoerd volgens algemeen geldende normen/richtlijnen KNA" (bron: provincie Noord-Holland). Naast het bovengenoemde beleid beschikt de provincie Noord-Holland ook over de digitale Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie. Deze kaart geeft in verschillende kaartlagen informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten, archeologische verwachtingen en structuurdragers als molens, militaire structuren en historische dijken. De informatiekaart is een geografische uitwerking van de Leidraad landschap en Cultuurhistorie, een herziening van de Cultuurhistorische Waardenkaart en is te raadplegen op <http://maps.noord-holland.nl/extern/gisviewers/ilc/>.

2.2.3 Gemeentelijk beleid

Sinds de invoering en implementatie van de hernieuwde Monumentenwet, de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ) en de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) in 2007 is het archeologisch beleid bij de

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

gemeenten komen te liggen, waarbij zij archeologische waarden volwaardig dienen te laten meewegen in de ruimtelijke planvorming. Dit beleid is in de huidige en aankomende wetten, bestaande uit de Erfgoedwet (2016) en de Omgevingswet (verwacht in 2019/2020) overgenomen.

Op basis van de Wet op de archeologische monumentenzorg 2007 heeft de gemeente Uitgeest in 2008 een archeologische beleidsnota en een bijgaande beleidskaart laten opstellen. In 2011 is er een nieuwe versie ontwikkeld door RAAP (Kloosterman, 2011), de beleidskaart is te raadplegen op:

https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0450.BpBGUitgeest-VS01/tb_NL.IMRO.0450.BpBGUitgeest-VS01_1.pdf

Voor de gehele gemeente zijn gebieden met bepaalde archeologische verwachtingswaarden aangewezen waaraan vrijstellingsgrenzen zijn gekoppeld. Uitgangspunt hierbij is het aanbrengen van een goede balans tussen de ruimtelijke ordening en het zorgvuldige beheer van het bodemarchief.

2.2.4 Status plangebied

– Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) valt het plangebied in een zone met een hoge trefkans op archeologische waarden.

– Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Uitgeest ligt het plangebied binnen Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied 1 (AWV1). Dit houdt in dat er, bij plangebieden groter dan 500 m² (bij ingrepen dieper dan 35 cm -mv), vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek vereist is. Volgens de archeologienota is deze verwachting gebaseerd op het mogelijk voorkomen van strandwallen.

2.3 Geo(morfo)logie

Bij het opstellen van een archeologische verwachting wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de relatie die bestaat tussen de situering van de archeologische vindplaatsen en het landschap, of zelfs specifieke landschapselementen. Deze relatie (locatiekeuzefactoren) verschilt per archeologische periode en per complextype.

In het Pleistoceen (ca. 3 miljoen jaar geleden tot ca. 10.000 jaar geleden) zijn zandlagen afgezet van honderden meters dikte. Het huidige landschap is echter grotendeels ontstaan in de daarop volgende periode, het Holoceen, van ca. 10.000 jaar geleden tot nu. Na het einde van de laatste IJstijd, het Weichselien, werd het klimaat steeds warmer. Hierdoor smolten de ijskappen, met als gevolg een snelle stijging van de zeespiegel en een sterke kusterosie. Door de stijging van de zeespiegel steeg ook het niveau van het grondwater, waardoor in grote delen van West-Nederland 'wetlands', wadden- en kweldergebieden met moerassen en zoetwatermeren ontstonden waarin riet en zeggeveen groeide (het Basisveen, behorende tot de Nieuwkoop formatie). Omdat de zee in perioden van hoogwater landinwaarts doordrong werden ook kreken en geulen gevormd, waarbij zand- en kleilagen werden afgezet. Vanaf ongeveer 5500 jaar geleden namen de stijging van de zeespiegel en de invloed van de zee steeds meer af; de strandwallen ontstonden waarop door aanstuiving van zand duinen werden gevormd. Vanaf ongeveer 3000 voor Chr. begint in dit gebied het Oer-IJ estuarium zijn vorm te krijgen. Het plangebied is gelegen op de meest oostelijke strandwal, die vanaf 3000 voor Chr. is ontwikkeld. Dit is tevens de oudste nog aanwezige strandwal in de regio. Bovenop de strandwallen ontstonden lage duinen door het lokaal verstuiven van de strandwallen. Daarachter lagen lage strandvlakten waar hoogveen kon groeien, doordat de zee minder invloed had op deze gebieden door de natuurlijke barrière van de strandwallen. Dit veen wordt het Hollandveen genoemd en behoort tot de Nieuwkoop formatie (Berendsen 2005). Op enkele plaatsen werd de strandwallenbarrière onderbroken door zeegaten, zoals het geval was bij Castricum en Egmond. In het achterliggende land ontstond een geulen- en krekensysteem. Het sterk versmalde zeegat bij Egmond verzandde kort na de jaartelling, waarna de veengroei weer grip kreeg op de zand- en kleiafzettingen van het geulen- en krekensysteem.

Het plangebied valt op de bodemkaart binnen een wegens bebouwing ongekarteerd gebied. Dit geldt ook voor de geomorfologische kaart. Volgens de AHN ligt het maaiveld op ca. 0,6 m +NAP.

2.4 Bewoningsgeschiedenis

Op grond van de geomorfologische gesteldheid van het plangebied bestaat er een kans op het aantreffen van archeologische resten daterend uit de Prehistorie (vanaf het Neolithicum) tot de Vroeg Moderne Tijd. Strandwallen (en de erop gelegen Oude Duinen) hebben altijd archeologische potentie. Omdat ze hoger (en daarom ook droger) zijn dan het omringende landschap zijn ze van oudsher zeer geschikt en aantrekkelijk geweest voor bewoning, in tegenstelling tot de vaak moerassige omringende gebieden. Het bijzondere is dat, door de dynamische geomorfologische kenmerken van strandwalgebieden, de eventuele archeologische sporen zich in verschillende, boven elkaar liggende niveau's bevinden. In de Romeinse Tijd was er door de aanleg van terpen ook bewoning mogelijk op het veen.

De op de strandwallen ontstane duinen werden later (op zijn vroegst in de 4e t/m de 7e eeuw) vergraven tot op het grondwatervniveau en vervolgens weer opgehoogd met klei en/of veen om zo vruchtbare grond te verkrijgen voor bouwland (Verboom-Jansen, 2012). Door het karakter van deze gronden krijgt deze locatie de naam Uitgeest, omdat de afgegraven gronden geestgronden genoemd worden. Hiermee ligt Uitgeest dus op een geest. In de Middeleeuwen namen de omvang en rijkdom van Uitgeest sterk toe dankzij de goede verbindingsmogelijkheden met het buitenwater. Het dorp leefde van de agrarische bedrijfstak, maar ook de nijverheid floreerde. In de 17e eeuw bloeide Uitgeest verder op dankzij de walvisvangst, haringvisserij en Oostzeehandel. Ook werden in deze periode verschillende molens gebouwd. In de 18e eeuw halveerde het inwonertal door het verdwijnen van de nijverheid en grote tegenslagen in de agrarische sector (<http://www.ouduitgeest.nl/>).

2.5 Historische kaarten

Er zijn verschillende historische kaarten aan de hand waarvan de latere ontwikkeling van het gebied kan worden geïllustreerd. Historische kaarten zijn echter niet altijd even betrouwbaar. Deze zijn vaak een sterk

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid. Lang niet alle huizen en gehuchten werden weergegeven; vaak volstond men met een schetsmatige weergave van de belangrijkste steden en dorpen waarbij enkel de belangrijkste gebouwen werden geschetst (kerken, kastelen, etc.) en wat bebouwing. Soms staat enkel de naam van een gehucht vermeld, zonder dat er bebouwing wordt weergegeven. Bovendien laat de schaal naar de huidige maatstaven vaak te wensen over. Een nieuwe kaart betekent overigens lang niet altijd dat de kaartenmaker werkelijk de situatie in zijn tijd heeft weergegeven. Niet zelden werden nieuwe kaarten op basis van (veel) oudere exemplaren van andere kaartenmakers vervaardigd.

De eerste kaart, uit 1573, is een uitsnede van een in opdracht van koning Filips II door Christiaan Sgroten vervaardigde atlas met kaarten van de Nederlanden (afbeelding 3). Deze kaart geeft een algemene indruk van het gebied. De dorpen zijn sterk vereenvoudigd weergegeven en worden bij naam genoemd. Er wordt per dorp een belangrijk gebouw geschetst, in enkele gevallen ook een cluster huizen, naargelang de grootte en/of het belang van het dorp of de stad. De meren en waterlopen zijn getekend en de strokenverkaveling is her en der zeer globaal weergegeven.

Op de volgende kaart (Nieuwe kaart van 't baljuwschap van Kennemerland met de bannen van Westsaanen, Assendelft, Heemskerk, Wyk aan Duyn, Velsen en Spaarwoude - door de weduwe van Nicolaas Visscher uit 1710), is de bebouwing nauwkeuriger weergegeven (afbeelding 4). Als herkenningspunt is het Uitgeestermeer te zien. Ook is de historische kern van het dorp duidelijk te zien. Het plangebied lijkt hier, hoewel grenzend aan de historische kern, volledig onbebouwd te zijn.

Op de kadastrale minuutkaarten uit 1811-1832 wordt de bebouwing nauwkeuriger weergegeven. Deze kaarten zijn, hoewel zeker niet altijd feilloos, in de regel vrij betrouwbaar. Aanwezige bebouwing wordt in principe altijd weergegeven, al is de exacte locatie binnen een perceel niet altijd even nauwkeurig. Op de uitsnede van de minuutkaart (afbeelding 5) zijn als herkenningspunten de Hogeweg en de Middelweg te zien. Verder lijkt het erop dat het plangebied volledig onbebouwd is en binnen de percelen 269 en 270 valt. In de bijbehorende tafel der grondeigenaren kan aanvullende informatie over de eigenaren en het grondgebruik worden opgezocht. Beide percelen worden omschreven als 'Tuin', perceel 269 was in bezit van Arie Zonneveld (een metselaar), perceel 270 was in bezit van B.S. Rommel (een rentenier).

Op de hierop volgende militaire- en bonnenkaarten en de latere topografische atlassen is de ontwikkeling van het plangebied en omgeving goed te volgen. Op de Bonnekaart van 1900 (afbeelding 6) is te zien dat het plangebied nog steeds grotendeels door onbebouwd gebied loopt. Hoewel er in de omgeving meer bebouwing is verschenen, lijkt het plangebied ook hier slechts de bebouwing ter hoogte van de brug over de Hoevertvaart (Kalkovensbrug op de Bonnekaart) te doorsnijden. Verder is te zien dat er een spoorweg is aangelegd die het plangebied doorkruist.

Op latere topografische atlassen is te zien dat de huidige bebouwing rond 1961 verschijnt (afbeelding 7). Ook verschijnt rond deze tijd de J.E. de Witstraat, die door het plangebied heen loopt.

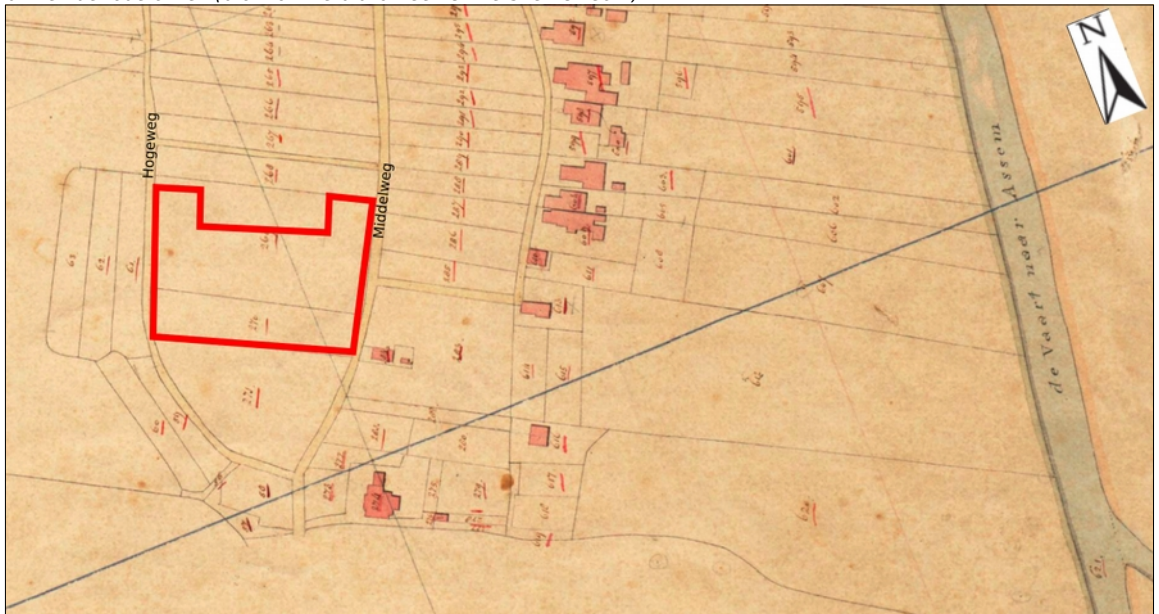

Afbeelding 3. Detail van de kaart van Christiaan Sgroten uit 1573. De locatie van het plangebied bevindt zich, bij benadering, binnen het rode kader (bron: Médard & de Boer, 2014).

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Afbeelding 4. Uitsnede van de kaart door de Weduwe van Visscher uit 1710. De ligging van het plangebied bevindt zich binnen de rode cirkel. (bron: online bibliotheek Universiteit Utrecht).

Afbeelding 5. Uitsnede van de kadastrale minuutkaarten uit 1811-1832: minuutplan Uitgeest, Noord Holland, sectie B, blad 01 (MIN07115B01). De ligging van het plangebied is in het rood weergegeven (bron: Archis 3).

Afbeelding 6. Uitsnede van de Bonnekaart uit 1900. Het plangebied is in het groen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

Afbeelding 7. Uitsnede van een topografische atlas uit 1961. Het plangebied is in het groen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

2.6 Bekende archeologische waarden

Archis is nagelopen op bekende archeologische waarden en eerder uitgevoerde onderzoeken. Alle relevante informatie over monumenten, onderzoeken en vondstmeldingen binnen een straal van circa 500 m om het onderzoeksterrein is geraadpleegd (zie bijlage 4).

2.6.1 AMK-monumenten

Binnen een straal van ca. 500 m om het plangebied bevinden zich twee AMK-monumenten. Deze zullen hieronder besproken worden.

Monumentnummer 13945 betreft een terrein van hoge archeologische waarde. Het monument bevindt zich net iets ten oosten van het onderhavige plangebied (aan de andere kant van de Middelweg) en loopt ca. 1,1 km door naar het noordoosten. Het gaat om de historische kern van het dorp Uitgeest. De begrenzing van deze historische kern is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1859, schaal 1:25.000. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. De verwachting is dat eventuele archeologische resten zullen stammen uit de Late

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over de ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

Monumentnummer 13946 betreft een monument van archeologische waarde op ca. 280 m ten zuiden van het onderhavige plangebied. Het gaat om een terrein met resten van een dijk (de Waldijk). De Waldijk heeft onderdeel uitgemaakt van de Ziendijk. Mogelijk is dit deel van de dijk al vanaf circa 1000 na Chr. aanwezig. De dijk is nog herkenbaar in het landschap en levert zowel in wetenschappelijk-, cultuurhistorisch- als cultuurlandschappelijk opzicht een bijdrage aan de ontginningsgeschiedenis van het gebied. Met zekerheid is de dijk in de late 12e eeuw te plaatsen.

2.6.2 Onderzoeken

Binnen de straal van ca. 500 m staat een aantal onderzoekslocaties geregistreerd in Archis. Bij een deel van de onderzoeken ontbreekt het rapport op Archis. Andere onderzoeken maken deel uit van langgerekte tracés en zijn vaak weinig relevant voor het onderhavige onderzoeksgebied. De relevante onderzoeken waarvan een rapport of andere informatie beschikbaar is, worden hieronder besproken.

Op ca. 450 m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een onderzoekslocatie met het zaakidentificatienummer 4648415100. Het betreft een in 2018 uitgevoerd bureauonderzoek door Hollandia. Omdat aan de westelijke een oostelijke rand van het terrein mogelijk strandwallen aanwezig zijn, werden er hier archeologische resten verwacht vanaf het Neolithicum. Het gebied ertussen was landschappelijk lager gelegen en pas bewoonbaar vanaf de 1^e eeuw v.Chr. In het zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich een mogelijk kasteelterrein, hier zijn tijdens een opgraving namelijk grachten aangetroffen met daarin aardewerk uit de periode 900-1500. Vanwege de hoge trekkans voor het aantreffen van archeologische resten binnen de verstoringsdiepte van de geplande werkzaamheden, is er geadviseerd een vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van boringen (Salomons, 2018).

Op ca. 450 m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een onderzoekslocatie met het zaakidentificatienummer 4662299100. Het betreft een in 2019 uitgevoerd verkennend booronderzoek (het vervolg op bovengenoemd onderzoek 4648415100) door Hollandia. Op basis van 149 boringen bestond gemiddeld de eerste 0,8 m van de bodem uit bouwzand met daarin enkele decimeters bouwvoor. Deze laag werd gevolgd door zeer siltig, roesthoudend zand of door zandige klei waarvan de top op ca. 0,6 m -NAP ligt. Deze laag werd in 100 van de boringen gevolgd door een natuurlijk gelaagd pakket zonder cultuurindicatoren. In de westelijke helft van het onderzoeksgebied bestond dit pakket uit zand met daarin kleibandjes, in de oostelijke helft bestond dit pakket uit klei met daarin zandbandjes. Er zijn geen strandwallen aangetroffen, wel is de aangetroffen laag siltig zand bij een eerder onderzoek (ter hoogte van Uitgeest - Benes) geïnterpreteerd als oeverwal. Op deze oeverwal zijn sporen aangetroffen vanaf de IJzertijd. In 35 boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Deze bestaan uit houtskool, baksteen, aardewerk, natuursteen, vermoedelijke sloten en vermoedelijke cultuurlagen. Ter hoogte van het mogelijke kasteelterrein (in het zuidelijke gedeelte van het terrein, zie hierboven) is op 1,40 m -mv een sloot of gracht aangeboord, ook zijn hier op 1,15 m -mv sporen van houtskool aangetroffen. Hoewel deze indicatoren niet direct in verband te brengen zijn met (structuren van) een kasteel, is dit gezien de locatie wel aannemelijk. Op deze manier zijn de indicatoren reden om het gebied als archeologisch zeer interessant aan te wijzen. Uiteindelijk is geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te voeren (in de vorm van een karterend boor- of proefsleuvenonderzoek) dat zich richt op de siltige zandlaag (de oeverwal), de locatie van het mogelijke kasteel en op de boringen waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen (Tuinman & Brattinga, 2019).

Op ca. 670 m ten noorden van het plangebied bevindt zich een onderzoekslocatie met het zaakidentificatienummer 2353174100. Het betreft een in 2012 uitgevoerd karterend booronderzoek door ARC. Uit een voorgaand bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied op de strandwal van Uitgeest gelegen is (gevormd rond 3000 v.Chr.) en dat er dus archeologische waarden vanaf het Neolithicum konden worden verwacht. Bij het booronderzoek zijn een zestal boringen geplaatst tot een diepte van 1,6 tot 2,0 m -mv (het maaiveld lag rond 1,0 m +NAP). In alle boringen is duinzand aangetroffen. Vanaf het maaiveld tot een diepte van 0,4 - 1,2 m -mv is het pakket sterk vergraven en vermengd met bouwpuin. De vergravingen staan in verband met nieuwbouwactiviteiten uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Onder de recent vergraven laag bevond zich een donkergrijze cultuurlaag met een ondergrens van 1,1 m -mv (1,5 m -mv in het meest oostelijke deel van het onderzoeksgebied). In het oostelijke deel van het onderzoeksgebied is in de top van dit pakket een restant oude bouwvoor aangetroffen. Deze laag bevatte materiaal uit de Nieuwe Tijd (bouwpuin, pijpenstelen, aardewerk, metaalslak, sintel, steenkool en een fragment vogelbot). De bouwvoor is het restant van een eerdlaag die typerend is voor tuinbouwgrond op oude strandwallen: een mengsel van zand en stadsafval. Onder de eerdlaag is het onverstoord duinzand aangetroffen. De top van het duinzand bevatte geen archeologische indicatoren en er zijn geen overstoven bodems aangetroffen. Waarschijnlijk is het oorspronkelijke maaiveld afgetopt bij de vorming van de geestgronden. Hierdoor is de kans klein dat er binnen het onderzoeksgebied een nederzetting aanwezig is uit de periode Neolithicum - Late Middeleeuwen. Omdat het terrein gedurende de Nieuwe Tijd in gebruik is geweest als tuinbouwland, worden er ook voor deze periode geen resten van bewoning verwacht. Archeologische resten uit de Nieuwe Tijd zullen bestaan uit losse vondsten die aangevoerd zijn met het stadsafval dat gebruikt is om de bodem te verbeteren. Er is dan ook geadviseerd om het terrein vrij te geven voor ontwikkeling (Wullink, 2012).

Onderzoekslocatie 2365081100 grenst aan de oostelijke hoek van het onderhavige plangebied en loopt door tot ca. 630 m naar het noordoosten (t.o.v. het onderhavige plangebied). Het betreft een in 2012 door RAAP uitgevoerde archeologische begeleiding bij de vervanging van een riool. In het voorgaande

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

bureauonderzoek (onderzoeksnummer 2273924100, geen rapport beschikbaar) werd bepaald dat er in het onderzoeksgebied archeologische resten kunnen voorkomen vanaf het Laat Neolithicum. Dit omdat voor het gehele terrein geldt dat er mogelijk een afgedekte strandwal in de ondergrond ligt. Verder wordt vermeld dat de geest (het akkercomplex) van Uitgeest vanwege zijn ovale vorm mogelijk al in de Merovingische Tijd is ontstaan.

Tijdens de werkzaamheden zijn verschillende profielen bestudeerd. Hieruit is opgemaakt dat er zich bovenin de bodem een laag ophoogzand bevindt, aangebracht ten behoeve van de huidige weg (de Westergeest). Hieronder is een donkerbruin/grijs, zeer zandig kleipakket met veel puinfragmenten aangetroffen waarvan de top zich tussen 0 en 0,2 m -NAP bevindt (het maaiveld bevindt zich tussen 0 en 0,4 m +NAP). De dikte van dit pakket bedraagt 0,5 tot 0,7 m en het gaat vermoedelijk om de oude bouwvoor en/of opgebrachte tuingrond uit de Nieuwe tijd. Onder dit pakket is een laag lichtbruin- tot (lichtgeel)grijs, kalkloos, matig fijn duinzand aangetroffen op een diepte van ca. 0,9 tot 1,3 m -mv (0,85 tot 1,2 m -NAP) en een dikte van 0,2 tot 1,1 m.. Onder het duinzand is in de meeste profielen vanaf 1,3 tot 1,6 m -mv een dunne laag zandig veen zichtbaar van circa 0,05 tot 0,5 m dik. Onder het veen is in de meeste profielen vanaf 1,4 tot 1,8 m -mv (1,1 - 1,75 m -NAP) een pakket matig fijn, grijs tot lichtbruingrijs zand met plantenresten aanwezig. Dit is vermoedelijk de oude strandwal.

Nadat de profielen bestudeerd waren is gebleken dat de strandwal op de meeste locaties nog intact aanwezig was, het duinzand is wel op veel plaatsen verstoord geraakt. Het verstoorde (ophogings)pakket heeft een dikte van maximaal 1,3 m.

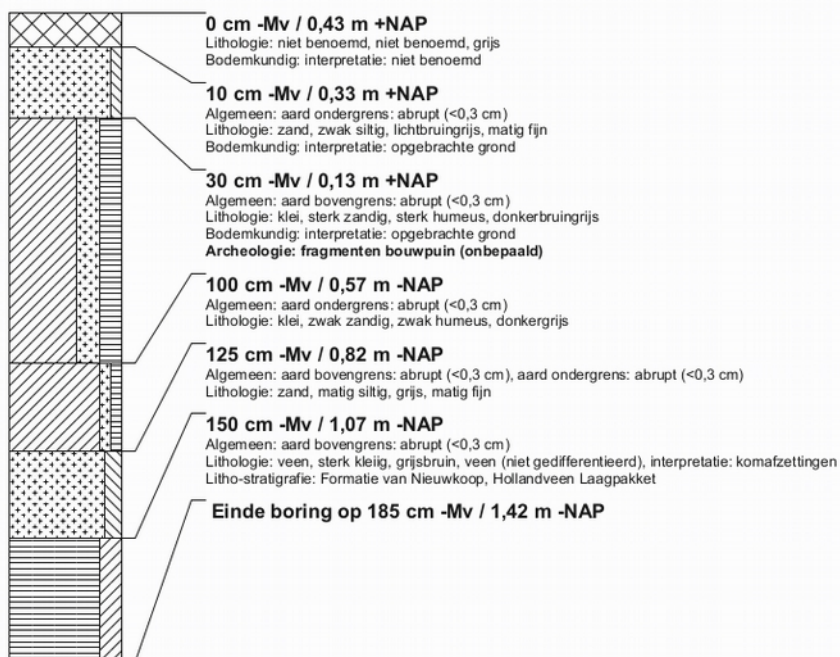
Verder is geconcludeerd dat de Westergeest op de oostflank van de strandwal is aangelegd. De bodemopbouw langs deze weg vertoont weinig verschillen vertoont waaruit kan worden afgeleid dat de weg evenwijdig aan de strandwal loopt. De locatie van de top van de strandwal t.o.v. de Westergeest (ten westen ervan) is bepaald door het bestuderen van twee profielen aan de Bergstraat. Bij het oostelijke profiel (op ca. 70 m ten oosten van het onderhavige plangebied) verschijnt geleidelijk een veenlaag in het zand (afbeelding 8). Bij het westelijke profiel (op slechts ca. 10 m ten oosten van het onderhavige plangebied) is geen veen aanwezig (dit profiel is alleen gefotografeerd, niet beschreven). Het ontbreken van een veenlaag aan de westzijde van de Bergstraat kan worden verklaard door het feit dat de oude strandwal op deze locatie ondieper ligt en dat het dus een droger milieu betrof waardoor veengroei uitbleef. De oostelijke veenlaag hangt waarschijnlijk samen met de nattere strandvlakte ten oosten van de oude strandwal.

Tijdens het onderzoek zijn twee archeologische sporen aangetroffen, het betreft een kuil uit de Late Middeleeuwen en ploegsporen die niet gedateerd konden worden (op respectievelijk ca. 400 m en 140 m ten noordoosten van het onderhavige plangebied). De kuil bevond zich direct onder de ophogingslaag uit de Nieuwe Tijd, op ca. 1 m -NAP, en bevatte zes fragmenten paffrath-aardewerk (1050 - 1250 na Chr.) en een scherp Andenne- of Zuid-Limbursg aardewerk (Late Middeleeuwen). De ploegsporen bevonden zich op een diepte van ca. 1,4 m -NAP, vermoedelijk in het strandwalzand (vanwege het leeglopen van het riool zijn de sporen alleen vluchtig gefotografeerd).

Omdat de bodemingrepen niet erg ingrijpend waren is er slechts geringe informatie verzameld, de hoge archeologische verwachtingswaarde voor de omgeving van het plangebied (de historische kern van Uitgeest) blijft hiermee gehandhaafd (Porreij-Lykema & van der Wal, 2013).

boring: UIWG3-12

beschrijver: FW, datum: 28-8-2012, X: 108.951,08, Y: 503.933,55, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19C, hoogte: 0,43, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, provincie: Noord-Holland, gemeente: Uitgeest, plaatsnaam: Uitgeest, opdrachtgever: Gemeente Uitgeest, uitvoerder: RAAP West

Afbeelding 8. Bodemopbouw van het profiel aan de oostkant van de Bergstraat (weergave in de vorm van een boorstaat, bron: Porreij-Lykema & Van der Wal, 2013).

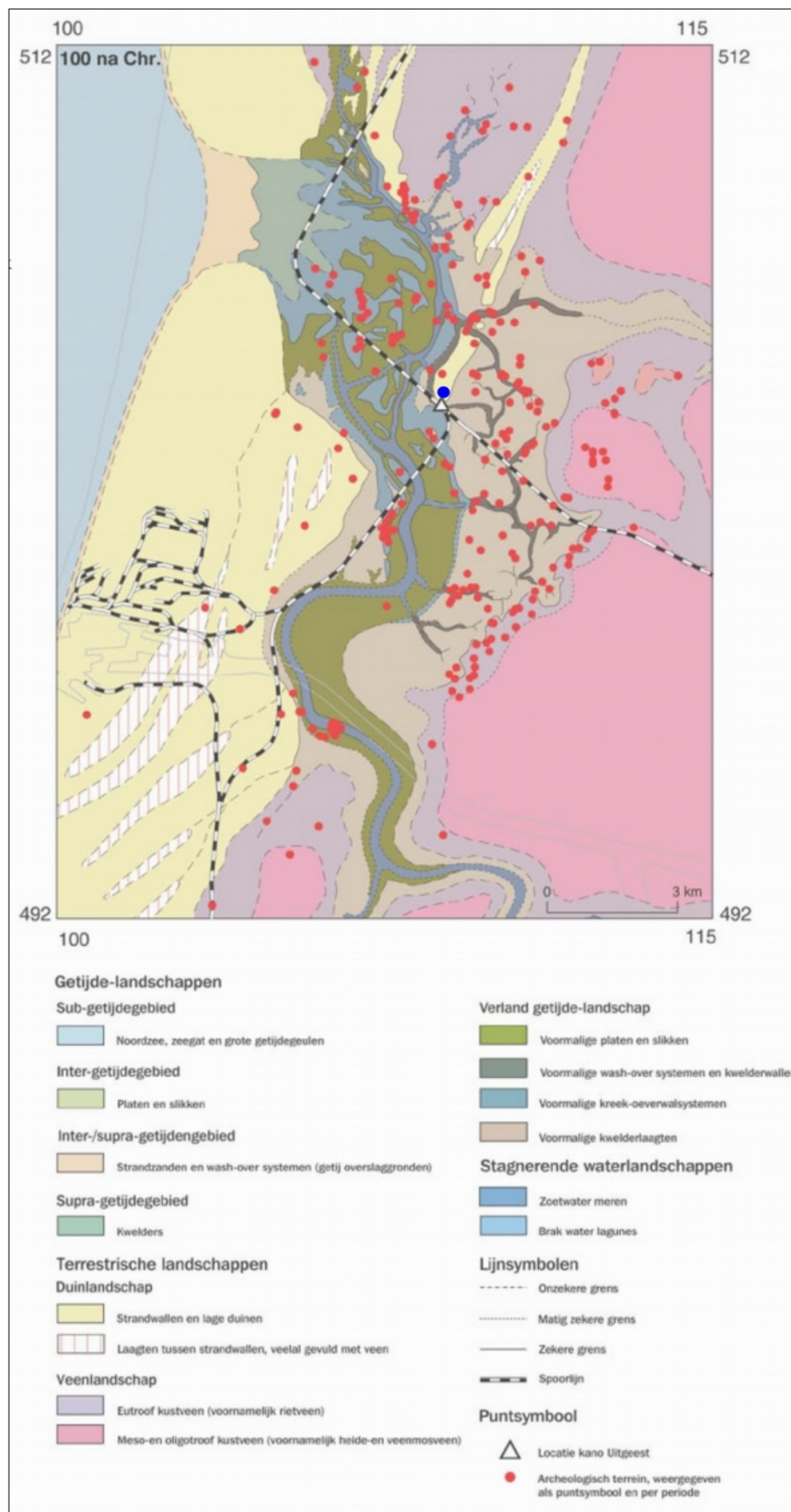
Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Op ca. 400 m ten zuiden van het plangebied bevindt zich een onderzoekslocatie met het zaakidentificatienummer 2059209100. Het betreft een in 2004 uitgevoerd inventariserend booronderzoek door RAAP. De aanleiding van het onderzoek was de ontwikkeling van een natuurgebied op deze locatie. Tijdens het onderzoek zijn twee archeologische vindplaatsen aangetroffen. Vindplaats 1 bevindt zich in het zuidelijke gedeelte van het terrein (op ca. 1200 m ten zuiden van het onderhavige plangebied). De vindplaats heeft een omvang van ca. 0,3 ha en het betreft waarschijnlijk een nederzettingsterrein uit de Late IJzertijd of Vroeg Romeinse tijd. Een deel van de vindplaats is verstoord door een sloot en een gasleiding maar voor de rest is de vindplaats goed geconserveerd. Vindplaats 2 bevindt zich in het noordwestelijke gedeelte van het terrein (op ca. 400 m ten zuiden van het onderhavige plangebied). Deze vindplaats is waarschijnlijk 0,5 ha groot en het gaat hier mogelijk om een nederzetting uit dezelfde periode. Op beide locaties is handgevoemd aardewerk uit de Late IJzertijd - Vroeg Romeinse tijd aangetroffen.

Omdat vindplaats 2 niet verstoord werd door de geplande ontwikkeling is geadviseerd deze vindplaats in situ te bewaren. Vindplaats 1 zou wel verstoord worden door ontgravingen, hier is dan ook geadviseerd om de plannen aan te passen. Wanneer de vindplaats niet in zijn geheel behouden zou kunnen worden luidde het advies: een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving (Smit, 2004). Aangezien er niets over een opgraving op deze locatie in Archis te vinden is en omdat het om natuurontwikkeling gaat, zijn de ontwikkelingsplannen waarschijnlijk aangepast.

Op ca. 300 m ten zuiden van het plangebied bevindt zich een onderzoekslocatie met het zaakidentificatienummer 2042806100. Het betreft een in 2003 uitgevoerde archeologische opgraving door Hollandia. Aanleiding voor de opgraving was de ontdekking van een boomstamkano tijdens graafwerkzaamheden voor de aanleg van een spoorverkeerstunnel. Deze kano lag in een dichtgeslibde getijdenkreek die onderdeel uitmaakte van het voormalige Oer-IJ estuarium. Op afbeelding 9 is de ligging van de kano (de driehoek) weergegeven binnen het getijde-landschap van 100 na Chr. Verder is te zien dat de kreek, waarin de kano zich bevond, aan de zuidzijde langs de strandwal van Uitgeest loopt (waarop het onderhavige plangebied is gelegen). Op basis van dendrochronologisch onderzoek is bepaald dat de kano tussen 600 en 550 v.Chr. is gezonken (De Koning & Vos, 2007). Voor het onderhavige plangebied betekent de aanwezigheid van deze kano in ieder geval dat er sprake is geweest van menselijke activiteit in de omgeving gedurende de IJzertijd.

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

Afbeelding 9. Uitsnede van de Paleogeografische kaart van het Oer-IJ estuarium met daarop de locatie van de kano in de vorm van een driehoek, het onderhavige plangebied bevindt zich op de locatie van de blauwe stip (bron: De Koning & Vos, 2007 / Vos en Soenius in Lange e.a., 2004).

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

2.6.3 Vondstmeldingen

In de omgeving van het plangebied staan zeven vondstmeldingen geregistreerd in Archis.

Vondstmelding 2748536100, op 220 m ten zuidwesten van het plangebied, betreft aardewerk uit de Late Middeleeuwen (proto-steengoed, kogelpot, paffrath, steengoed). De melding is gedaan tijdens een veldkartering in 1979.

Vondstmeldingen 2776821100 en 3134184100, op respectievelijk 600 m en 650 m ten noordwesten van het plangebied, betreft dezelfde melding. De melding is gedaan in 1981, aanleiding was de waarneming van een gracht en vermoedelijke curtis op deze locatie op een luchtfoto uit 1958. Tijdens een opgraving door de leden van de Vereniging Oud Uitgeest zijn hier vervolgens verschillende fragmenten van steengoed en Pingsdorf-aardewerk aangetroffen.

Vondstmelding 2930923100, op 460 m ten noorden van het plangebied, betreffen grondsporen en een cultuurlaag uit de Romeinse tijd. Deze zijn aangetroffen tijdens een noodopgraving aan de Prinses Beatrixlaan in 1961. In de cultuurlaag bevonden zich vele inheemse scherven, Romeins importmateriaal en enkele terra-sigillata scherven. Eén van de fragmenten is herkend als een terra-sigillata kom van het type Dragendorff 37.

Vondstmelding 2365081100, op 260 m ten noordoosten van het plangebied, betreffen de ploegsporen en de laatmiddeleeuwse kuil (met de daarin gevonden scherven) van de bovenbeschreven archeologische begeleiding aan de Westergeest (onderzoek 2365081100).

Vondstmelding 3033485100, op 300 m ten zuiden van het plangebied, betreft de boomstamkano uit de IJzertijd (hierboven beschreven, onderzoeksnummer 2042806100).

Vondstmelding 2059209100, op 220 m ten zuidoosten van het plangebied, betreft vindplaats 2 van het hierboven beschreven onderzoek (onderzoeksnummer 2059209100).

2.7 Verwachtingsmodel

Op grond van de geomorfologische gesteldheid van het plangebied, de reeds bekende archeologische waarden en de historische ontwikkeling, kunnen binnen het onderhavige plangebied archeologische resten worden verwacht vanaf het Laat Neolithicum.

Voor het Laat Neolithicum en de Bronstijd geldt een middelhoge verwachting op resten van bewoning vanwege de ligging van het plangebied op de strandwal van Uitgeest. Voor de IJzertijd en de Romeinse tijd geldt een hoge verwachting op resten van bewoning. Deze verwachting is enerzijds gebaseerd op de ligging van het plangebied op een strandwal en anderzijds op de vele vondsten uit de IJzertijd en Romeinse tijd gedaan in de omgeving van het plangebied. Archeologische waarden uit de bovengenoemde perioden worden verwacht in de top van de strandwal. Wanneer de bodem onverstoorde is, ligt deze top naar verwachting op ongeveer 1,6 m -mv (1 m -NAP).

Na de Romeinse tijd zijn de op de strandwallen ontstane duinen vergraven en is er landbouwgrond gecreëerd. Voor de Middeleeuwen geldt dan ook een middelhoge verwachting op resten van bewoning, de verwachting op losse vondsten en sporen van agrarische activiteiten uit deze periode is echter wel hoog omdat het plangebied in deze periode waarschijnlijk uit landbouwgrond bestond. Voor de Nieuwe Tijd geldt een lage verwachting op bewoningssporen vanwege het ontbreken van bebouwing binnen het plangebied op historische kaarten. Wel is er een hoge kans op losse vondsten uit de Nieuwe Tijd aangezien het terrein als tuin fungeerde.

3. Samenvatting en advies

In juni 2019 is, in opdracht van Kennemer Wonen, door Archeologenbureau Argo een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de sloop van een wooncomplex aan de J.E. de Witstraat te Uitgeest in de gemeente Uitgeest. Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de richtlijnen van de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.1).

Het doel van het onderhavige onderzoek was het verwerven van informatie aan de hand van bestaande bronnen over bekende of te verwachten archeologische waarden binnen het plangebied. Uit het onderzoek is gebleken dat in het plangebied een kans bestaat op het aantreffen van archeologische resten vanaf het Laat-Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Sporen van bewoning uit het Laat Neolithicum tot en met de Romeinse tijd zijn met name te verwachten in de top van strandwal (verwacht op ca. 1,6 m -mv). Sporen van bewoning uit latere perioden zijn hierboven te verwachten. Echter, de strandwal zou gedurende de Middeleeuwen geëgaliseerd kunnen zijn. In dit geval kan het zo zijn dat latere sporen zich bevinden op hetzelfde of een dieper niveau dan de verwachte top van de strandwal.

Onderzoek in de directe omgeving heeft aangetoond dat de strandwal op veel plaatsen nog intact aanwezig is. Aangezien de fundering van de bestaande bebouwing tot 0,84 m -mv reikt, terwijl de fundering van de geplande nieuwbouw tot 1,0 m -mv zal reiken, vormen de ontwikkelingsplannen een mogelijke bedreiging voor eventuele archeologische waarden in de bodem. Bovendien zullen niet alle woningen op exact dezelfde plaats worden herbouwd (afbeelding 2). Ontgravingen t.b.v. de vuilcontainers (tot maximaal 2,6 m -mv) reiken waarschijnlijk tot in de strandwal.

Hoewel de geplande nieuwbouw eventuele archeologische waarden zouden kunnen verstoren, is de exacte diepteligging van de strandwal niet bekend. Ook is niet duidelijk in hoeverre de aanleg van de huidige bebouwing de ondergrond heeft verstoord. Om meer inzicht in de bodemopbouw en mate van verstoring van het plangebied te krijgen, wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een verkennend booronderzoek.

De beslissing om bovenstaand advies al dan niet over te nemen (een selectiebesluit) dient door de bevoegde overheid, de gemeente Uitgeest, te worden genomen.

4. Bronnen**4.1 Literatuur**

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Boer, G.H. de & C.M. Soonius & D. Bekius, 2008. Uitgeest, droge plek aan open water: archeologienota gemeente Uitgeest; deel I: Startnotitie archeologiebeleid; deel II: Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. *RAAP-notitie 1636*, Weesp.

Kloosterman, P., 2011. Archeologiebeleid, gemeente Uitgeest. *RAAP-notitie 3694*, Weesp.

Koning J. de & P. Vos, 2007. De opgraving van een prehistorische boomstamkano in Uitgeest, N-H. *Hollandia-reeks 170*. Zaandijk.

Lange, S., E.A. Besselsen & H. van Londen, 2004. *Het Oer-IJ estuarium, Archeologische Kennisinventarisatie*. Hoorn.

N.N., 2018. Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. SIKB.

Médard, A. & R. de Boer, 2014. Archeologisch bureau- en booronderzoek aan de Langebuurt 9, 15 en 17 te Uitgeest, gemeente Uitgeest. *Argo-rapport 56*, Zaandam.

Porreij-Lykema, T.E. & F.J. van der Wal, 2013. Reconstructie Westergeest, gemeente Uitgeest; archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding. *RAAP-notitie 2682*, Weesp.

Salomons, K.T., 2018. Archeologisch bureauonderzoek plangebied De Koog in Uitgeest, gemeente Uitgeest (NH). *Hollandia-reeks 707*. Zaandijk.

Smit, B.I., 2004. Plangebied De Groene Driehoek Assum, gemeente Uitgeest; een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie 660*, Amsterdam.

Tuinman N.C. & J.J. Brattinga, 2019. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. verkennende boringen Uitgeest - De Koog. *Hollandia-reeks 724*. Zaandijk.

Verboom-Jansen, M., 2011. Een archeologisch bureau-onderzoek aan het Dr. Brugmanplantsoen te Uitgeest (NH). *ARC-Rapporten 2011-72*, Geldermalsen.

Wullink, A.J., 2012. Een karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan het Dr. Brugmanplantsoen in Uitgeest (NH). *ARC-rapport 2012-20*, Geldermalsen.

4.2 Digitale bronnen

https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0450.BpBGUitgeest-VS01/tb_NL.IMRO.0450.BpBGUitgeest-VS01_1.pdf

ARCHIS3. <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

beeldbank.cultureelerfgoed.nl

www.ahn.nl

www.google.com/maps

www.opentopo.nl

www.topotijdreis.nl

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Geestgrond>

4.3 Lijst van afbeeldingen

Afbeelding 1. Het plangebied op een uitsnede van de moderne topografische kaart.
bron: www.opentopo.nl

Afbeelding 2. De huidige en toekomstige situatie binnen het plangebied.
bron: afbeelding via opdrachtgever

Afbeelding 3. Het plangebied op een uitsnede van de kaart van Christiaan Sgroten uit 1573.
bron: Médard & de Boer, 2014)

Afbeelding 4. Het plangebied op een uitsnede van de kaart door de Weduwe van Visscher uit 1710.
bron: online bibliotheek Universiteit Utrecht / <http://objects.library.uu.nl/reader/index.php?obj=1874->

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

348863&lan=en#page//16/35/06/163506140252671089816219430334229645656.jpg/mode/1up

Afbeelding 5. Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuutkaart uit 1811-1832.
bron: Archis 3, minuutplan Uitgeest, Noord Holland, sectie B, blad 01 (MIN07115B01).

Afbeelding 6. Het plangebied op een uitsnede van de Bonnekaart uit 1900.
bron: www.topotijdreis.nl

Afbeelding 7. Het plangebied op een uitsnede van een topografische atlas uit 1961.
bron: www.topotijdreis.nl

Afbeelding 8. Bodemopbouw van het profiel aan de oostkant van de Bergstraat.
bron: Porreij-Lykema & Van der Wal, 2013

Afbeelding 9. Het plangebied en de boomstamkano op een uitsnede van de Paleogeografische kaart van het Oer-IJ estuarium.
bron: De Koning & Vos, 2007 / Vos en Soonius in Lange e.a., 2004

BIJLAGE 1. Traject archeologische monumentenzorg: stappenplan

In het “stappenplan archeologie” wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied. Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijkeorderingsproces te kunnen maken.

I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij de RCE, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat. Dit in verband met het bepalen van het onderzoekskader;
- beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens;
- beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch-geografische gegevens ;
- een korte impressie over de ontstaansgeschiedenis van het landschap ;
- een impressie van de bewoningsgeschiedenis;
- beschrijven bekende archeologische waarden ;
- archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RCE. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan;
- archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RCE aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewoningssporen uit het verleden;
- beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden:
- aan de hand van de door de RCE ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch onderzoek in aanmerking;
- aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart;
- rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervolgtraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA). Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- non-destructieve methoden: geofysische methoden (elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden eventueel in combinatie met remote sensing technieken);
- weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter);
- destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het “belopen” van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven.

Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

bodem).

Eventueel: III. Opgraven ofwel archeologisch vervolgonderzoek

Indien het niet mogelijk is een 'behoudenswaardige of beschermenswaardige' vindplaats in situ te bewaren, zal het hier aanwezige bodemarchief voor het nageslacht bewaard dienen te worden door middel van een vlakdekkend onderzoek. Alleen dan is deze stap (stap III) noodzakelijk.

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

Archeologisch bureauonderzoek Priocomplex te Uitgeest, gemeente Uitgeest

BIJLAGE 2. Tabel archeologische en geologische perioden

Archeologische periode	Tijd (jaren BP)***	Geochronologisch Tijdperk*	Geochronologische Tijd**	Tijd (jaren BP)***
Nieuwe tijd	0-450	Holoceen	Subatlanticum	0-2.400
Late Middeleeuwen	450-900			
Vroege Middeleeuwen	900-1.500			
Laat-Romeinse tijd	1.500-1.620			
Midden-Romeinse tijd	1.620-1.880			
Vroeg-Romeinse tijd	1.880-1.962			
Late IJzertijd	1.962-2.200			
Midden IJzertijd	2.200-2.450			
Vroege IJzertijd	2.450-2.750			
Late Bronstijd	2.750-3.050			
Midden Bronstijd	3.050-3.750			
Vroege Bronstijd	3.750-3.950			
Laat Neolithicum	3.950-4.800			
Midden Neolithicum	4.800-6.150			
Vroeg Neolithicum	6.150-7.250			
Laat Mesolithicum	7.250-8.800			
Midden Mesolithicum	8.800-9.450			
Vroeg Mesolithicum	9.450-11.150			
Laat Paleolithicum	11.150-36.950			
Midden Paleolithicum	36.950-301.950	Pleistoceen	Weichselien	11.650-116.000
			Eemien	116.000-128.000
			Saalien	128.000-238.000
			Oostermeer	238.000-243.000
			Onbenoemd	243.000-324.000

* Blauw = relatief koud klimaat / Roze = relatief warm klimaat

** Donkerblauw = relatief nat klimaat / Groen = relatief droog klimaat

*** BP = Before Present (Engels voor: vóór heden) is een aanduiding bij het meten van tijd. Met heden wordt het jaar 1950 bedoeld. 100 jaar BP is dus 100 jaar voor 1950, oftewel in het jaar 1850 na Chr.

BIJLAGE 3. Afkortingenlijst

AMK Archeologische Monumenten Kaart

Archis ARCheologisch InformatieSysteem: Geografisch InformatieSysteem met archeologische databank van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Bevat veelheid aan gegevens omtrent eerder verricht onderzoek en vondstmeldingen in het onderzoeksgebied.

ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.

C14 Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CAA Centraal Archeologisch Archief.

CHS Cultuurhistorische Hoofdstructuur.

CIS Centraal Informatie Systeem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

GIS Geografische InformatieSystemen.

GPS Global Positioning System.

IKAW Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek.

KICH Kennis Infrastructuur CultuurHistorie. Geografisch InformatieSysteem met cultuurhistorische databank met gegevens van drie kennisinstituten op het gebied van cultuurhistorie. Dit zijn de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Directie Kennis van het ministerie van LNV en Alterra (Wageningen Universiteit en Research centrum).

KLIC Kabel- en Leidingen InformatieCentrum.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Op basis van het Verdrag van Malta (Valletta) moet ook in Nederland archeologisch onderzoek aan kwaliteitscriteria voldoen. Net als bij het milieuhygiënische bodembeheer werkt de archeologische sector met een erkenningensysteem (vergunningverlening) en met een op private leest geschoeide kwaliteitsborging, de KNA maakt daar onderdeel van uit.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

NOAA Nationale Onderzoeks Agenda Archeologie.

PvA Plan van Aanpak.

PvE Programma van Eisen.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

WAMZ Wet op de Archeologische MonumentenZorg.

BIJLAGE 4. Monumenten, onderzoeken en vondstmeldingen op Archis